

L'ATENEU DE CASTELLERS DE VALLS

L'univers casteller, avui

I Simposi Casteller
Valls, 29 de gener del 2011

Diversos autors

• Col·lecció L'Aixecador - 20 •

L'univers casteller, avui

I Simposi Casteller
Valls, 29 de gener del 2011

Cossetània
EDICIONS

El grup de treball Xiquets de Valls, de la Comissió de Cultura Popular de la Fundació de les Festes Decennals de la Mare de Déu de la Candela de Valls, va ser responsable de l'organització del primer Simposi Casteller així com del conjunt d'actes castellers de les Decennals 2011 i és integrat per: Jordi Bertran, Anton Dilla, Lluïsa Gené i Rosa M. Rovira.

Primera edició: octubre del 2012

© Els autors

© de l'edició:

9 Grup Editorial

Cossetània Edicifons

C/ de la Violeta, 6 - 43800 VALLS

Tel. 977 60 25 91 • Fax 977 61 43 57

cossetania@cossetania.com • www.cossetania.com

Director de la col·lecció: Xavier Brotons Navarro

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Transcripció i correcció dels col·loquis: Jordi Gavaldà Batalla

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-017-2

Dipòsit legal: T-1.144-2012

Índex

Des de Valls cap a l'univers casteller, <i>per Albert Batet i Canadell</i>	7
Ponència inaugural, <i>per Josep M. Espinàs</i>	9
ÀMBIT A. ELS CASTELLS: ENTRE LA TRADICIÓ I L'EVOLUCIÓ	13
Taula rodona	15
Moderadora: Raquel Sans	
Participants: Gereon Wetzel, Artur Gaya, Joan Maria Minguet, Pere Ferrando	
Relator: Xavier Brotons	
Coordinador sessió de comunicacions: Paco Cruz	
Els castells a Valls: competitivitat, passió i tradició en constant moviment, <i>per Carles Herèdia Crusells</i>	43
Bressol, competitivitat i dinamisme	44
Esport, festa o cultura popular?	45
Canvis de colla i menors d'edat: realitat i solucions	48
Els castells a Valls: present i futur	50
Els versots castellers, <i>per Joan Bofarull i Solé</i>	53
La Moixiganga de Tarragona: recuperació d'un dels antecedents del fet casteller, <i>per Noemí Sans Sàez</i>	59
La Moixiganga a Tarragona	61
El Moviment de Recuperació de les Muixerangues, <i>per Salvador Vila i Sarch, Antoni Alminyana i Peiró,</i> <i>David Vicent Castillo i Ferris, Humbert Prokesch i Caicedo</i>	65
El moviment de recuperació de les muixerangues	66
Recuperacions prèvies a l'MRM	67
L'Olleria obrint camí	68
La Safor	68
Sueca	70
L'Horta. Un abans i un després	73
El moment sociopolític	75
De l'MRM a l'EPM	76
El segon MRM	77

Necessitat de canvi dels plantejaments del concurs casteller, <i>per Joan Riera Claret</i>	79
La tradició i el futur dels castells, <i>per Miquel Botella i Pahissa</i>	83
Vivim un gran moment.....	84
Un model d'èxit	85
La capacitat d'adaptació dels castells.....	85
Característiques tradicionals de les colles	86
Característiques adquirides més recentment	87
Coincidències bàsiques i diferències accidentals.....	88
Cap on hem d'anar?	89
Conclusió.....	97
Els antecedents dels castells, <i>per Josep Batet Fortuny</i>	99
I d'on vénen els castells?	100
La moixiganga a Valls.....	105
La Moixiganga de Valls en les Festes Decennals	109
Actuacions realitzades des de l'any de la recuperació.....	117
Final.....	121
Bibliografia	121
El progrés de la tècnica casteller (la protecció l'eficàcia i l'estètica), <i>per Francesc Piñas Bruçart</i>	123
ÀMBIT B. LA MIRADA DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ CAP AL FET CASTELLER.....	131
Taula rodona.....	133
Moderador: Guillermo Soler	
Participants: Josep Anton Falcato, Santi Terraza, María Àngeles Sánchez, Xavier Capdevila	
Relator: Eloi Miralles	
Coordinador sessió de comunicacions: Jordi Cubillos	
El model de periodisme casteller a partir del lèxic de les cròniques de l' <i>Avui</i> i d' <i>El Punt</i> , <i>per Roser Llagostera i Espelt</i>	169
Introducció	170
Classificació del lèxic de les cròniques del diari <i>Avui</i>	172
Classificació del lèxic de les cròniques del diari <i>El Punt</i>	175
Un cas particular: la manera d'anomenar els castells	177
Conclusions	180
Bibliografia	182
Els mitjans de comunicació penedesencs i el tractament del fet casteller, <i>per Sònia Parra García</i>	185
<i>El 3 de Vuit</i>	186
Ràdio Vilafranca i Penedès Televisió	187

<i>La Fura</i>	187
Canal 20 i 7 Dies.....	188
Cultura popular o esports?	189
Els rànquings.....	190
L'objectivitat del periodista.....	191
Pocs recursos	192
Relleu generacional	193
Bibliografia	194
Entrevistats	194
El món casteller a Internet, per <i>Òscar Montserrat i Prat</i>	195
Una mica d'història.....	196
Llocs web de colles castelleres	196
Llocs web genèrics.....	196
Blogs.....	197
Imatges i vídeos.....	201
Els mitjans de comunicació tradicionals a Internet	201
Viquipèdia	203
Xarxes socials.....	203
Torre de què amb folre de com? Periodisme casteller en zona no casteller, per <i>Carles Jódar i Jerez</i>	205
Tots Sants a Vilafranca	206
No-cultura castelleres	207
La font d'informació. Un perillós parany.....	208
Vida social vs vida castelleres.....	210
El llenguatge de les emocions	211
Nivell casteller.....	211
Són adequats els formats de les actuacions castelleres?.....	212
Estratègia comunicativa.....	213
Bibliografia	215
Alguns servilismes i altres condicionants del periodisme casteller, per <i>Guillem Bartolí i Balañà</i>	217
El periodisme especialitzat en castells a la premsa escrita generalista catalana i estatal, per <i>Esther del Campo Lorente</i>	225
Justificació de l'interès	227
Hipòtesi	228
Objectius de la recerca.....	228
Corpus d'anàlisi	229
Temps d'estudi.....	230
Marc teòric bàsic.....	230

Anàlisi quantitativa i descripció i justificació de variables.....	230
Resultats de l'anàlisi	234
Anàlisi qualitativa i justificació de variables	234
Resultats de l'anàlisi qualitativa	244
Conclusions	244
Bibliografia	245
ÀMBIT C. CASTELLERS DEL MÓN O CASTELLERS AL MÓN:	
LA INTERNACIONALITZACIÓ DELS CASTELLS	247
Taula rodona	249
Moderador: Ivan Rodon	
Participants: Gabriele di Stasio, Agustí Corominas, Joaquín Cebamanos, Chukwuemeka Ezeife Okwadike	
Relator: Joan Beumala	
“Internacionalització” a través de la difusió internacional dels castells.	
L'experiència de la Colla Vella dels Xiquets de Valls, <i>per Josep Solé Tarragó...</i>	279
Context: els castells com a element de la nostra cultura	
popular i tradicional.....	281
Els castells: tradició i identitat d'un territori	281
Els castells: conservació i preservació	282
Els castells: difusió i promoció. Especial èmfasi en la difusió internacional ...	283
Castells i cooperació internacional.....	285
Un cas singular: l'experiència casteller a la Xina	285
Conclusions	287
La difusió internacional casteller ha de començar a les oficines	
d'informació turística de Catalunya, <i>per Ramon Rovira i Baldrich</i>	289
El rol social del fet casteller: l'experiència xilena, <i>per Daniela Arias Carrasco</i> ..	293
Forze d'Ercole: les construccions humanes venecianes,	
<i>per Anton M. Dilla i Pena</i>	295
Bibliografia	314
El procés cap a la proclamació dels castells patrimoni immaterial	
de la humanitat, <i>per Lluís Garcia Petit i Jordi Roigé</i>	317
Part 1	317
Part 2	319
Part 3	321
Part 4	323

DES DE VALLS CAP A L'UNIVERS CASTELLER

ALBERT BATET I CANADELL

*Alcalde de Valls i president de la Fundació de les Festes Decennals
de la Mare de Déu de la Candela*

Les Festes Decennals de la Mare de Déu de la Candela de Valls tenen l'origen en la devoció que la ciutat té cap a la Mare de Déu de la Candela. Consten documentalment les súpliques adreçades a la Mare de Déu per part de les vallenques i dels vallencs quan la pesta delmava la ciutat l'any 1348. Per refermar aquesta tradició, el 1791 Valls instaurà unes Festes Decennals, que han continuat fins a l'actualitat marcant el temps i la vida dels seus habitants. La història de les colles vallenques, els Xiquets de Valls, corre paral·lela a aquesta celebració, en què el fet d'aixecar aquestes construccions humanes ha estat present des del 1801, any candeler i punt de partida de la consideració de la ciutat com a bressol dels castells. Per tant, les Decennals i els castells són elements inseparables des de l'origen fins al segle XXI, moment en què la UNESCO ja els ha proclamat patrimoni immaterial de la humanitat.

Amb motiu de la darrera edició de la celebració, el 2011, la Fundació de les Festes Decennals —la nova eina creada per gestionar-les, més eficientment i eficaçment— programà la ja tradicional Trobada Castellera dels Països Catalans, un moment del calendari que entre tots els castellers fem possible cada deu anys, els acabats en u, i que serví per a estrenar de manera col·lectiva entre totes les colles la declaració de la UNESCO realitzada al novembre del 2010. A més, aquesta edició va incorporar una novetat important el dia abans de la Trobada amb l'organització d'un Simposi Casteller, en què abordàrem tres temàtiques: tradició i contemporaneïtat del fet casteller; la relació amb els mitjans de comunicació, i el vessant internacional dels castells. Paral·lelament, va tenir lloc la primera FiraCastells, una altra nova idea que aplegà productes relacionats amb aquesta manifestació del nostre patrimoni viu. Tot plegat, foren les Decennals més castelleres.

Ara teniu a les mans aquest volum, generós de continguts i plural d'idees, que aplega el conjunt de ponències, comunicacions, taules rodones i col·loquis que van derivar del I Simposi Casteller. No hauria estat possible sense la implicació dels castellers, dels seus estudiosos, dels periodistes que s'hi relacionen, dels aficionats, dels gestors, dels patrocinadors, de les institucions. El compromís d'editar els materials que la Fundació de les Festes Decennals de Valls va adquirir ha estat possible gràcies a la dedicació de tots plegats i ara també de Cossetània, aquesta editorial vallenca que, com els castells i com Catalunya, també té vocació de projecció internacional.

PONÈNCIA INAUGURAL

JOSEP M. ESPINÀS

Mai no oblidaré l'experiència dels castells que he vist. I expressament dic "experiència" i no "espectacle". És evident que els castells són espectaculars. Puc dir que és la festa més espectacular del món? Puc dir-ho, en efecte, però seria quedar-me, només, en la superfície dels fets, en la dimensió plàstica, en els colors, en el so vibrant de les gralles.

Els castells són molt més que això, què us he de dir a la gent del Camp de Tarragona? L'atractiu visible, l'espectacle que deia, és el primer que sedueix un espectador que contempla per primera vegada com s'alça un castell.

No hem de criticar els qui no hi vegin altra cosa. Jo mateix, la primera vegada que vaig assistir a una trobada de castellers, em vaig deixar seduir per l'espectacle. Té tanta força que no et deixa pensar, només pots emocionar-te. I patir una mica, si m'ho permeten. Tens l'ànim en suspens mentre vas pensant: ja han pujat quatre pisos. Arribarà l'enganxa a dalt? Podrà fer l'aleta? Sí! Però ai!, que em sembla que baixen massa de pressa, i algú relliscarà i adéu castell. O al contrari, potser el castell es desmunta massa a poc a poc, i algun casteller no podrà resistir tanta estona.

Aquests són els primers pensaments i els primers sentiments de qui descobreix els castells, o es limita a admirar la proesa. Jo he passat per aquesta fase d'admiració instintiva, fins que en els castells hi he vist alguna cosa més. O m'ho sembla.

Els castells estan classificats en l'apartat de folklore. No és cap error, si entenem per folklore el conjunt de tradicions, costums i llegendes populars. Però d'ençà que vaig començar a reflexionar sobre els castells, la meva valoració va anar per un altre camí: el dels significats que podrien atribuir-se a l'espectacle.

Però abans d'entrar en aquesta reflexió, i encara que el meu parlament serà curt, he de dir alguna cosa més de l'emoció. L'emoció es pot sentir davant els fets més diversos. Contemplant una catedral gòtica, que apareix de cop en tombar una cantonada. També davant la petita casa pagesa, que veiem de lluny enmig d'un camp. L'emoció que meravella i l'emoció que esgarrija. Potser és —confesso que no ho sé— aquesta enorme dosi d'emoció que hi ha en la gent que contempla com es va carregant un castell i com es va descarregant. Potser és aquesta emoció tan profunda el que s'ha tingut en compte per designar els castells patrimoni *immaterial* de la humanitat.

Immaterial, suposo, perquè no es basa en la pedra, la permanència. Construir un castell és construir una obra efímera, i trobo que té un gran mèrit dedicar un enorme esforç a construir una cosa sabent que al cap d'uns minuts haurà desaparegut. S'ha de tenir molta fe, molta capacitat d'entusiasme. Una fe i un entusiasme que s'han de compartir. Aquest sentiment col·lectiu és el que va saber veure el poeta francès Lamartine quan va escriure que l'emoció és "la convicció de les masses". La gent de les colles està convençuda que, tinguin sort o no tinguin sort, l'emoció no faltarà. És l'emoció d'una aposta.

D'altra banda, és una emoció que neix quan els primers braços comencen a fer pinya, i que creix al ritme de l'aixecament del castell. Perquè no és un miracle que es produeixi de cop. Pis a pis, el naixement dels castells es fa visible. Deixa de ser un amuntegament de persones, que era el que semblava abans de començar. Tot està calculat. La gent observa com l'estructura va agafant forma. És una obra combinada d'aritmètica i de física. L'espontaneïtat és molt agradable, però amb espontaneïtat no es construeix res. Es necessita la indispensable disciplina.

I arriba el moment màgic. Comencen a sonar les gralles. Les gralles són un instrument aspre, penetrant, comparat amb les dolçaines, que són les seves germanes més ben educades. Les gralles no hi són per fer bonic, són com les persones que tenen caràcter. Que no volen afalagar, sinó estimular.

És el moment tan esperat: les gralles comencen a sonar. I em sembla bé que no sonin des del primer moment. Com si fossin un complement decoratiu de la feina esforçada d'alçar un castell. No. Les gralles callen fins que és el moment de donar una empenta als castellers. És una injecció de força. Serveix per donar confiança, perquè els castellers sí que senten quan les gralles comencen a sonar. És com si aquell so enèrgic els digués: "Tot comença a funcionar, nois, i comença bé. Ànim, que les gralles us acompanyaran fins al final."

Una vegada vaig preguntar a un casteller: "Com sabeu quan l'enxaneta ha coronat el castell? Si teniu tanta feina a mantenir l'equilibri i no podeu moure el cap, perquè els caps estan empresonats pels peus dels companys que teniu al damunt, com esteu al corrent del progrés del castell?" L'home em va donar aquesta resposta: "Per les gralles. Els castellers saben com va tot gràcies a les gralles, perquè la música va marcant els pisos".

Em vaig quedar parat. Sóc un ignorant, potser sí que les gralles marquen els pisos que es van alçant, però em sembla un miracle que els castellers les sentin, les gralles. Penso que la sang els deu bullir a les orelles, congestionats com estan, i que tots els seus sentits es concentren a aguantar, a sobreviure en l'esforç. Vaig pensar que si sabien en quin punt es trobava la construcció era perquè hi havia una misteriosa comunicació, una informació que corria a través de la xarxa de braços i cames. I només estaven segurs que el castell s'havia aconseguit quan els arribava l'explosiva cridòria de la gent.

He citat l'enxaneta. El nen o la nena que, amb el seu últim pas, allà dalt, és com si firmés una acta notarial: sí senyors, el castell ha estat carregat.

Enxaneta és una paraula molt bonica. He sentit la curiositat de saber d'on venia, una paraula tan singular, i quin significat podia tenir. He consultat el diccionari de Joan Coromines, que és un pou d'informació, i he vist que descarta diverses interpretacions i que arribar a una conclusió no és fàcil. L'explicació més vàlida, diu, és la que fa derivar la paraula *enxaneta* de l'occità antic, en la forma llemosina. Significava 'fletxa' o 'punta de fletxa', aplicat a les ballestes. I jo trobo molt adequat, i molt bonic, que en comptes del sentit inicial, aquesta punta de fletxa sigui per a nosaltres el noieta que, des de dalt de tot del castell, assenyala la culminació d'un enlairament. L'enxaneta marca, doncs, el destí de l'esforç humà: arribar tan amunt com sigui possible.

Es podria dir que, avui, els castells van pertot arreu, que es fan diades castelleres en diversos llocs i per diversos motius. Però sembla indiscutible que els castells adquireixen la màxima justificació el dia de la festa major. El doctor Estalella va escriure els versos d'una auca que són senzills però molt descriptius, amb un final una mica irònic:

Un predicador de fora
fa un sermó que dura una hora.
Els Xiquets pugen castells
fins més amunt dels penells.
Les gralles diuen: "Xiquet,
aguanta, que no està fet."
A la fi és dalt l'enxaneta
i alçant la mà fa l'aleta.

I m'agrada molt aquest rodolí final:

Quina olor que s'ha sentit.
No és de pólvora, és de rostit.

M'agrada que els castellers siguin gent de bon humor. Entenc que a vegades s'enfadin, fan una feina molt difícil, però sense bon humor no podrien assajar tantes hores, no es podrien respectar els uns als altres, com a cavallers. Al capdavall, són hereus d'unes generacions molt antigues, dels atletes que feien jocs d'equilibris i de força a l'edat mitjana. Però si ara poguéssim veure aquells exercicis, ens adonaríem que eren molt senzills, comparats amb els castells actuals, cada vegada més exigents, cada vegada més audaços. Es diu que en aquells temps remots eren cerimònies màgiques. Jo diria que, avui, el que és màgic és el nivell

on han arribat, i que encara vulguin anar més amunt. Ja no n'hi ha prou amb la fe. Avui cal, també, tècnica i disciplina. I molt sacrifici.

La sardana i els castells tenen en comú que són dues manifestacions populars antiquíssimes. Han nascut en altres civilitzacions. Que avui perdurin i s'hagin perfeccionat a Catalunya, i formin part de la cultura actual, és un fet extraordinari.

Deixeu-me apuntar algunes diferències, encara que jo no sigui folklorista ni sociòleg. Només insinuaré algunes interpretacions. No tinc cap notícia que els castells hagin estat considerats, mai, immorals per l'Església, però sí que és cert que un bisbe castellà de Tortosa, l'any 1734, va fulminar amb càstig d'excomunió els que ballaven indecentment en carrers i places, i la indecència consistia que homes i dones es tocaven les mans. És a dir, la sardana era pecaminosa perquè dues mans s'agafaven molt discretament. És la visió d'algú que era malaltís. Perquè, com tothom sap, el ball rodó es convertí en una dansa sòbria i elegant, una dansa que, en les seves variants, es ballava als palaus. Una dansa cortesana i tranquil·la. Aquesta és una de les característiques que Catalunya ha heretat. L'harmonia dels passos mesurats, una anella compartida democràticament. Fraternitat i seny, si voleu dir-ho així. Una virtut catalana, sens dubte.

I resulta, sempre al meu entendre, que els valors dels castells són complementaris. I indispensables. La complicitat ja no és cerimoniosa, sinó enèrgica. Apareix un punt de rauxa. De somni.

L'important ja no és tocar de peus a terra, i com a màxim fer uns petits salts, sempre mesurats. Amb els castells, la voluntat és alçar-se, guanyar altura. La sardana és la identitat horitzontal. Els castells són la part de la nostra identitat que vol ser vertical. L'afany d'anar més amunt.

Es comprèn que sigui aquesta força, que hi ha acumulada en la construcció d'un castell, allò que hagi atret molta gent nascuda en altres terres. La gent té necessitat d'incorporar-se a projectes de progrés, de pujar, de fer pinya amb gent decidida a anar més enllà. Aixecar un castell ja no és, només, un acte folklòric, és un acte simbòlic de la possibilitat de cohesió, de sumar esforços.

Canviant una mica l'himne del Barça, tots els castellers podrien cantar: "un tres de vuit ens agermana".

I si l'enxaneta corona el castell i fa l'aleta, el triomf és de tots. Els baixos també senten que ells han arribat a dalt.

Potser res no ens fa tan solidaris com compartir la suor. Tothom col·labora perquè l'enxaneta, és a dir, la fletxa, arribi cada vegada més amunt. No voldria ser pretensions, però diria que Catalunya ha d'aprendre dels castells la cohesió, la suma de forces, la dels terços i els quarts, la de la pinya, perquè puguem celebrar que estem construint col·lectivament el futur.

Àmbit A
Els castells: entre la tradició i l'evolució

TAULA RODONA

RAQUEL SANS

Molt bon dia i benvinguts a aquest I Simposi Casteller, organitzat dins el marc de les Festes Decennals de Valls. Els castells tenen més de dos-cents anys d'història i han viscut dues èpoques daurades, en la segona de les quals ens trobem en l'actualitat. Però la primera època d'or va anar seguida del que es va anomenar Decadència. En aquest àmbit, un dels tres que s'han programat, avui precisament parlarem de com els castells es mouen entre la tradició i l'evolució.

Permeteu-me que abans de res us presenti els quatre ponents que ens acompanyen en aquesta taula, així com el relator, que tindrà la funció de sintetitzar-ne els continguts i, quan es publiquin, vetllar perquè el sentit de la transcripció sigui el correcte. Tenim amb nosaltres l'Artur Gaya, estudiós de la festa i músic de Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries; Pere Ferrando, estudiós casteller; Gereon Wetzel, d'Alemanya, director de la pel·lícula *Colla Joves Xiquets de Valls*, i Joan Maria Minguet, professor del departament d'art de la Universitat Autònoma de Barcelona. Actuarà com a relator Xavier Brotons, estudiós casteller.

En primer lloc, per tal d'introduir el debat, m'agradaria que tots els ponents definissin què són per a ells els castells. És a dir, que si haguessin de fer un diccionari, com explicarien què són els castells. Per ajudar-los, els introduiré amb una pregunta concreta per a cadascun.

Per al Gereon Wetzel, m'agradaria saber quin va ser el seu primer contacte amb els castells i quina sensació li van provocar la primera vegada que els va veure. Dins de què els emmarcaria? Amb què els compraria? Passat el rodatge de la seva pel·lícula durant la qual va conèixer durant pràcticament una temporada amb una colla, de la denominada zona tradicional —la Joves de Valls—, va variar la seva impressió inicial?

GEREON WETZEL

Els castells són una de les tradicions catalanes més espectaculars, però una colla com la que va ser protagonista de la meua pel·lícula és molt més que això. La colla té una vida rere de l'escenari de la plaça, les il·lusions, les tensions, els fracassos i els èxits en cada temporada. El compromís de cadascun dels castellers, des dels nens fins als avis, amb les seves emocions, els seus dubtes, l'alegria o la decepció, és bàsic perquè la comunitat funcioni harmoniosament i així aconsegueixi

Àmbit A. Els castells: entre la tradició i l'evolució

superar-se amb castells cada vegada més difícils. Els castells són una metàfora de la societat.

RAQUEL SANS

Per a l'Artur Gaya, com a estudiós de la festa, com emmarcaria els castells dins la cultura tradicional i popular del país? Es tracta únicament d'una activitat de la cultura tradicional i popular? Té algun element diferenciador?

ARTUR GAYA

Probablement, si les Terres de l'Ebre importa algun element de fora de la seua cultura tradicional —i és segur que allà tenim los nostres elements molt singulars—, no m'estranyaria que volgués una colla castellera en un futur. I per què ho dic, això? Perquè crec que hi ha quatre coses que diferencien els castells molt clarament com un element molt important i emblemàtic de la cultura tradicional i popular catalana.

En primer lloc, la seua estètica, la seua bellesa; el castell, estèticament, és impactant, és admirable. I per la seua simbologia, el que significa pujar amunt, tocar el cel. En estos dos aspectes els castells són inqüestionables.

En segon lloc, perquè representen un esforç col·lectiu. Perquè això, a més a més, costa, i la gent el que costa ho valora.

En tercer lloc, el poder associatiu d'un colla castellera. Des de fora ho veiem així. De la mateixa manera quan se fa una torre a baix hi ha la pinya, jo penso que detràs d'una colla castellera hi ha un teixit associatiu molt gran. Avui, quan l'alcalde parlava a la xarrada inaugural, detràs d'estes cinquanta-i-tantes colles hi havia set mil persones.

I hi ha un quart element, que crec que és molt important, que és que els castells captiven i atrauen però no imposen. A les Terres de l'Ebre estem molt acostumats que mos intenten imposar elements de fora. Allà es balla i es canta la jota, i durant uns quants anys semblava que ens volguessin donar a entendre que estàvem equivocats i que algun dia ja aniríem pel recte camí i acabaríem ballant sardanes. Afortunadament hem sabut defensar la nostra tradició, la nostra cultura. Los castells no mos los han imposat mai, los castells mos agraden, los admirem. I jo crec que aquí està l'element diferenciador.

RAQUEL SANS

Per al Joan Maria Minguet. Els castells tenen unes estructures molt definides: hi ha diades castelleres, per exemple, que es componen per les matinades, per l'entrada a plaça, algunes fan pilar d'inici, tres rondes més els pilars de comiat. Hi ha algunes veus que diuen que de vegades això potser va en contra de l'espectacle, a favor de la festa però en contra de l'espectacle, especialment

televisiu. Estan renyides, les dues coses? S'ha d'afavorir l'espectacle? S'ha de continuar mantenint la tradició amb aquesta estructura rígida? Perdre això seria perdre les essències?

JOAN MARIA MINGUET

Bé, el que jo no em veig amb cor de fer és dir com ha de ser. Sí que crec que els castellers heu de defensar si realment el fet casteller ha d'innovar-se. S'ha d'innovar essent estrictament un espectacle, o aquesta condició d'espectacle ha de venir en un segon terme? Evidentment la festa casteller, fins on jo sé —ara tenim colla també a Cornellà, i, per tant, hi he anat més sovint a veure-ho—, crec que és un ritual. O sigui, hi ha un ritual dins de la festa, del fenomen, i és un ritual que, a vegades, em penso que no necessita l'espectador. És a dir, que o hi participes ja fent pinya o simplement com a observador partícip o, si no, és una festa que no necessita l'espectador en el sentit tradicional d'un espectador que mira una cosa i que l'aplaudeix o no.

Aquest punt és molt important perquè, en realitat, la televisió és un llenguatge que, generalment, debilita els fenòmens sobre els quals parla, i en el cas dels castellers jo ho he sentit poc. De vegades en parlo a classe perquè poso l'exemple que jo crec que els programes castellers són els més antitelevius de tots. Crec que la construcció d'un castell és un fet antiteleviu. La majoria de vegades la televisió busca una proesa, el "fem-ho més difícil". Jo crec que hi ha uns certs paral·lelismes amb el circ clàssic, en què l'espectador, moltes vegades, anava a veure si la trapezista queia. Un espectador morbós, malaltís, potser. I això el circ ho va solucionar posant arnesos, posant xarxes, de tal manera que encara hi ha alguns artistes de circ que tenen accidents greus però són molts menys. Bé, jo tinc la sensació que la televisió, de vegades, ho busca una mica, és a dir, aviam qui ha fet més. I això és intrusisme, aquesta no és l'essència del fet casteller. Ja m'imagino que arribar més lluny que ningú deu ser molt interessant, però no és l'essència de la festa. L'essència de la festa és el ritual.

La televisió debilita i és anticasteller perquè, és clar, des d'on enfoca el fet casteller? Si agafa un pla general es perd els detalls, i si agafa els detalls es perd la construcció. De la mateixa manera que el circ televisiu perd molt; no sé si us agrada el circ o no, però als que ens agrada el circ, el reportatge televisiu sempre hi intervé trencant allò que és el circ, que és la comunicació directa del públic. I jo crec que en els castells això també passa. El directe només s'obté estant en una plaça, veient com s'aixeca el castell i percebent el so de les gralles.

RAQUEL SANS

Interessant, també, aquesta reflexió. L'última de les preguntes, al Pere Ferrando. Els castells, als anys noranta, experimenten un esclat, segurament incentivat

per la televisió, i apareixen moltes colles noves a pràcticament tot el territori, excepte a les Terres de l'Ebre. Aquestes colles castelleres fan que sorgeixi un tòpic —que no sé si és un tòpic o no—: que es parli de colles tradicionals i de colles modernes. M'agradaria preguntar-li al Pere si creu que existeixen realment aquests dos models de colla.

PERE FERRANDO

Bé, sí que hi ha aquesta tendència a pensar-ho. Sobretot potser més que a partir dels noranta, a partir, crec jo, de finals dels setanta. Jo crec que aquesta idea neix, bàsicament, quan apareixen els Minyons de Terrassa i els Castellers de Terrassa —especialment els Minyons de Terrassa— perquè sembla que hi ha una sèrie d'elements dels primers anys de l'activitat de la colla egarenca en els quals altres colles de tota la vida, per dir-ho d'alguna manera, no havien entrat. En aquell moment sí que sembla que hi havia aquesta separació entre colles tradicionals i colles modernes. Però després, amb els anys, jo penso que això s'ha anat diluint, entre altres fets perquè les colles diguem-ne tradicionals han adoptat aquests models o aquests *inputs* diferents, nous, que han vingut del Llobregat en amunt. Després, fins i tot amb aquesta erupció que dèieu dels anys noranta amb colles fins i tot al sud de França o a les illes Balears, per mi, actualment, no podem parlar d'una separació entre colles tradicionals i colles modernes.

L'únic que sí que podem diferenciar, és clar, és la trajectòria: una colla que té deu anys no podrà fer algunes coses que fan les colles que en tenen dos-cents. Hi ha activitats de reconeixement, o sigui, hi ha tota una trajectòria molt llarga d'activitats relacionades amb nissagues que, és clar, són actius que només poden tenir colles que tenen cinquanta, cent o dos-cents anys. Però, tret d'això, l'activitat del dia a dia, l'activitat plantejada actualment per les colles, penso que és la mateixa en un cantó que en l'altre, tant a l'efecte d'irrupció de la dona, a l'efecte tècnic, de preparació, d'assajos, d'estructura d'activitat durant l'any, de planificació, d'irrupció de les noves tecnologies, Internet... Tot això sempre ha anat a l'uníson a totes les colles castelleres. Per mi, actualment, aquesta divisió no hi és.

Però em sembla que dintre la zona tradicional —això sí, podríem parlar de *zona* tradicional, no de *colles* tradicionals— hi ha colles que fan activitats o desenvolupen la seva manera de fer d'una manera totalment trencadora, que sembla que pugui correspondre més a les colles noves i, en canvi, estan a dintre de la zona tradicional. I a la zona no tradicional, o la nova, veiem colles castelleres que es comporten absolutament com si tinguessin dos-cents anys, és a dir, amb una estructura i amb una manera de fer que en res, res no podem diferenciar de les colles tradicionals.